

บทที่ 6

สรุปผลของการศึกษา

วิถีชีวิตของชาวบ้านแต่เดิมนั้น ได้มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติมีการรวมกลุ่มติดต่อสัมพันธ์กันเพื่อตอบสนองความต้องการทางกายและจิตใจ ได้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่รอบตัวในแง่มุมต่างๆ ทั้งจากประสบการณ์ต่างๆ ของชีวิต ในวิวัฒนาการที่ผ่านมา และการสัมผัสกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ซึ่งเน้นการปฏิบัติต่อธรรมชาติ โดยความตระหนักถึงคุณค่าและการชำระรักษาร่วมกับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม เป็นการยอมรับในความแตกต่าง และชักชวนให้ปฏิบัติตามข้อกำหนด อาศัยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอาศัยศรัทธาเชื่อเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในชุมชน

ดังที่ได้กล่าวแล้วถึงที่มาที่ไป และลักษณะ โดยทั่วไปของเรือนที่ปลูกตามคติความเชื่อแบบเดิม และที่ได้มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเรือนที่ปลูกตามคติความเชื่อแบบเดิมแทบจะหาไม่ได้ในท้องถิ่นอีกแล้ว เนื่องจากว่าได้มีการอนุรักษ์ทางด้านรูปแบบของเรือนเท่านั้นส่วนพิธีกรรมทางคติความเชื่อของการปลูกเรือนนั้น ไม่ได้นำเข้าไปใช้ในการอนุรักษ์ ด้วยสาเหตุนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาโดยการระบุช่วงอายุการปลูกหรือศึกษาจากองค์ประกอบและรูปแบบที่ยังเป็นเค้าโครงแบบเดิมของเรือนเผ่าลาวลุ่ม ตามช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไปที่ได้จากตัวอย่างกรณีเรือนที่ศึกษาที่สำรวจและเก็บข้อมูลจำนวน 25 หลัง โดยเรือนแต่ละหลังส่วนมากจะเป็นเรือนที่ปลูกในปี ค.ศ 1940 ด้วยเหตุนี้จึงกำหนดเอาเรือนที่ปลูกในปี ค.ศ 1940 เป็นจุดหมายของขอบเขตเรือนที่จะทำการเก็บข้อมูล จนถึงเรือนที่ปลูกในปัจจุบัน โดยสภาพของเรือนมีลักษณะคล้ายกันที่สุดในที่สุดและจะแตกต่างออกไปตามวัสดุในแต่ละช่วงเวลาที่มีการปลูกเรือนหรือต่อเติมเรือนในช่วงแรก คือเรือนแบบเดิม และเรือนที่มีพัฒนาการมาจากเรือนเดิม ที่มีลักษณะและสภาพ โดยทั่วไปของเรือนที่คล้ายกันมากที่สุด เริ่มจากตัวเรือน สภาพแวดล้อม เรือนมีได้สูงทั้งหมด โครงสร้างเป็นไม้จริงไม้ไผ่เหมือนกันหรือฝาเป็นไม้จริงหรือไม้ไผ่ที่เรียกว่าฝาขัดแตะ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าล้วนแต่เป็นวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติในท้องถิ่นทั้งสิ้น ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจในสัจจะในธรรมชาติ เลือกเน้นที่ประโยชน์ใช้สอย ความพึงพาพึ่งพิงกับธรรมชาติ ไม่เบียดเบียน ไม่ปรุงแต่งให้เกินเลยไปจากประโยชน์ใช้สอยตามการอยู่อาศัยเพื่อความสุขร่มเย็น ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น ไม่ได้เริ่มต้นจากเรือนที่มีความสวยงาม หรือความต้องการของผู้อยู่อาศัยในเรือน ผิดกับเรือนปัจจุบัน หรือบ้านของสังคมเมือง แนวคิดนั้นตรงกันข้ามกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวชนบทโดยสิ้นเชิงการที่จะมีเรือนต้องเริ่มจากความมีหน้ามีตา เรือนจะต้องสวยงาม

ประชันกันได้ สร้างจากวัสดุใหม่ๆ ไม่ใช่ของท้องถิ่นยึดถือเอาความทันสมัยและค่านิยมทางการบริโภคเป็นเกณฑ์ในการสร้างบ้านปลูกเรือนที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

แต่เรือนเมื่อก่อนส่วนมากจะอยู่กันเป็นครอบครัวภายใต้ชายคาเรือนอันอบอุ่น และเรือนที่มีการปรับปรุงหรือสร้างเพิ่มเติมต่อไปจากเรือนเก่ามักจะมีสมาชิกในเรือนหลายคน ที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย มีอาชีพทำนา ทำสวนตามฤดูกาลพึ่งอาศัยธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเป็นหลัก ความต้องการปัจจัยภายนอกมีน้อย ทำให้มีเวลามากในการดูแลเรือน ทำกิจกรรมต่างๆ เรือนแบบเดิมมักจะมีผู้หลักผู้ใหญ่คุ้มครองหรือดูแลเป็นประมุขของเรือน เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังมีสุขภาพแข็งแรงใช้เวลาส่วนใหญ่พักผ่อนอยู่กับเรือน จะเห็นได้ว่าตัวเรือนและรอบบริเวณเรือนมักจะสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยผิดกับเรือนยุคหลังๆ เนื่องจากว่ามักใช้เวลากับการทำงานนอกบ้านหรือไปเป็นลูกจ้างในเมือง ไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับเรือน มีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม เรือนที่มีผู้เฒ่าผู้แก่เป็นอยู่ด้วยแล้วจะยังคงรักษาขนบประเพณี วิถีชีวิตและสภาพของเรือนได้ดีเหมือนเดิม ส่วนเรือนอื่นๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงการเวลา

ในบทที่ 2 งานวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการปลูกเรือนทางด้านคติความเชื่อซึ่งประกอบด้วยกระบวนการทางศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเป็นเครื่องกำหนดกรอบเนื้อหาของพฤติกรรมและวิธีการที่พึงประสงค์ โดยชุมชนสร้างวิธีการถ่ายทอดในหลายลักษณะเช่น การบอกเล่า การสอนการปฏิบัติให้ดู อันเป็นการพยายามสื่อสารเนื้อหาที่ต้องการแก่ผู้ถูกสั่งสอน และสร้างระบบสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นสื่อแสดงความหมายของการกระทำนั้นๆ ดังนั้นในการศึกษาแนวทางในการนำคติความเชื่อของการปลูกเรือนมาใช้จึงพบว่าโดยสังขรณ์ของบรรดาสรรพสิ่งในโลกล้วนต้องเปลี่ยนแปลงไป และมีทั้งดี เลว และปะปนกันไปอย่างแยกไม่ออก ซึ่งจะมองแต่ในด้านรูปแบบของเรือนอย่างเดียวคงไม่อาจจะทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ดำรงอันเหมาะสมเกื้อกูลกับสภาพแวดล้อมนั้นจะดำรงอยู่ได้แต่อย่างใด หากรูปแบบนี้ยังคงอยู่ จึงสมควรต้องปลูกฝัง และมุ่งเน้นสร้างคุณค่า และความสำคัญต่อรูปแบบวิถีชีวิต คติความเชื่อเรื่องของการปลูกเรือนของตน จะต้องมองให้เห็นถึงความพอเพียง ความยั่งยืน และความงามที่มีอยู่ในธรรมชาติอย่างเรียบง่าย เพื่อความคงอยู่สืบสานต่อ และถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางคติความเชื่อของการปลูกเรือนเพื่อนำไปสู่การปลูกเรือนตามรูปแบบแห่งความเป็นเรือนเผ่าลาวลุ่ม

ในบทที่ 3 ได้นำเสนอกระบวนการวิธีการวิจัยที่ระบุถึงการที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนในบทที่ 4 และที่ 5 ได้นำเสนอข้อมูลของเรือน คติความเชื่อที่ได้มาจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้วัสดุกับเรือนของตนนั้น เป็นการใช้หรือเปลี่ยนบนพื้นฐาน ความเรียบง่าย ทำง่าย ประหยัด คงทน เข้ากันได้ในการใช้สอยบนรูปแบบเรือนที่

คนอาศัยอยู่ได้อย่างลงตัว การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับไวได้ปรากฏให้เห็นเนื่องจากได้เข้าเป็นมรดกโลก โดยจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองตามความต้องการของผู้ชม จากนักท่องเที่ยวไม่ได้ใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยเหมือนเดิม การเปลี่ยนในที่นี้เป็นการเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนแต่รูปแบบยังคงสภาพเดิมหรืออาจจะมีการต่อเติมเพื่อให้ตอบสนองตามความต้องการได้ จึงสรุปให้เห็นว่า ทรายไคที่สภาพแวดล้อมต้องพึ่งพากัน มีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและการดำรงชีพ วัสดุที่ใช้กับระบบปลูกเรือนที่เป็นวิธีที่ง่าย และประหยัดตอบสนองต่อการใช้สอยในการอยู่อาศัยเพื่อความสุขภาพและใจที่เหมาะสมและสะดวกสบายแล้วสิ่งอื่นๆ ก็ยังไม่อยู่ในความสำคัญกับการปลูกเรือนและวิถีชีวิตที่ยังแข็งแรงของชุมชน แต่ในความเป็นจริงวัสดุเดิมๆ ที่เคยใช้อยู่เช่น ไม้จริงกลับมีราคาแพงและหายากกว่า และการนำมาใช้เป็นปริมาณมากๆ ก็จะทำให้สภาพแวดล้อมเสียหายได้ สิ่งที่กำลังมีบทบาทและทำลายรูปแบบของเรือนเป็นอย่างมากกลับเป็นนามธรรมของค่านิยมหรือทัศนคติอย่างใหม่จากวัฒนธรรมชุมชนเมืองซึ่งเผยแพร่มาจากสังคมอุตสาหกรรมของประเทศเพื่อนบ้านอย่างมากที่เข้ามาแก่นักท่องเที่ยว ทำให้รูปแบบของวิถีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะมีตัวเร่งเร้าจากการเข้าเป็นมรดกโลก รุนแรงเกินด้านทานของชุมชนจะรับได้ และขาดการศึกษาวางแผน เพื่อจะส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้คุณค่าของรูปแบบเรือนจากส่วนกลางอันจะเป็นภูมิคุ้มกันอย่างดีให้กับชุมชนให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนเข้มแข็งและไม่สูญหายไป

จะเห็นได้ว่าเรือนแบบดั้งเดิมเป็นเรือนที่ยังคงมีรูปแบบเอกลักษณ์แบบเรือนท้องถิ่นเดิม อาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้างที่วัสดุบางส่วน เนื่องจากการซ่อมแซมปรับปรุงเรือนให้เหมาะสมและคงสภาพเพื่อการพักอาศัยอยู่ได้อย่างดี ส่วนเรือนที่มีเจ้าของเป็นรุ่นใหม่หรือมีลูกหลานเพิ่มขึ้นจึงมักเป็นเรือนที่มีขนาดกว้างขึ้น มีการต่อเติมไป เรือนส่วนมากจะเป็นเรือนที่สร้างด้วยไม้ทั้งหมดปลูกเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยทั้งหลังไม่ค่อยมีให้เห็นอีกแล้ว คงปรากฏเฉพาะบางส่วนของกลุ่มเรือนอยู่บ้านแถวนอกเมืองเช่นบ้านปากซี้ เชียงมวก บ้านสิงเป็นต้น ตามหมู่บ้านเหล่านี้จะยังคงความเป็นอยู่ที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากรวมถึงรูปแบบของเรือนก็ยังใช้เป็นที่พักอาศัยตามปกติ และความสะดวกสบายตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และเรือนฝาาลวุ่มแบบเดิมที่ได้นำเสนอข้างต้น การดำรงอยู่ของเรือนให้มีความสำคัญกับคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือน และส่วนประกอบของเรือนต้องให้ได้ตามคติความเชื่อ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ เพื่อป้องกันความปลอดภัยและเพื่อความสุขภาพใจของเจ้าของเรือนที่ได้แสดงออกในการเลือกหาไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่สัมพันธ์กับรูปแบบของเรือนอย่างมาก

เมื่อก่อนจึงให้ความสำคัญมากทางคติความเชื่อของการปลูกเรือน ซึ่งได้สะท้อนออกมาเป็นรูปลักษณะของเรือนที่สามารถให้เราเข้าไปศึกษา ซึ่งเรือนแต่ละช่วงเวลาย่อมประกอบขึ้นจากไม้

และรูปแบบของการนำไม้ต่างๆ นั้นเอง หากมองย้อนถึงช่วงเวลาในอดีตจะเห็นการเปลี่ยนแปลงในการนำไม้มาปลูกเรือนน้อยมาก เป็นไปแบบซ้ำๆ ตามธรรมชาติในแต่ละช่วงของเวลาที่ยาวนาน เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของวัตถุดิบ หรือไม้ที่ใช้ในการปลูกเรือนหัตถ์เอาเอง ได้ง่ายในพื้นที่ โดยที่ยังไม่มีการซื้อขายไม้ ยังเป็นการช่วยเหลือกันปลูกของญาติพี่น้องภายในหมู่บ้าน และการปลูกเรือนตามวิถีท้องถิ่นปลูกเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยจึงจำเป็นต้องหาที่พึ่งเพื่อจะทำให้ครอบครัวมีความอยู่เย็นเป็นสุขมีความสุขสวัสดิภาพในครอบครัว ดังที่ได้แสดงให้เห็นในบทที่ 5 การปลูกเรือนในช่วงแรกได้นำเอาคติความเชื่อของการปลูกเรือนมาใช้ในการปลูกเรือนอย่างมากมายซึ่งคติความเชื่อแต่ละอย่างจะให้ความหมายที่ดีแก่ครอบครัว เช่น การใช้ยันหัวเสาเรือนก็เพื่อปกป้องและกันสิ่งที่จะมาทำร้ายครอบครัว การยกเสาก็เหมือนกันก่อนจะยกเสาลงหลุมให้เจ้าของเรือนเอาของที่เตรียมมาขึ้นหย่อนลงหลุม เช่น แผ่นทอง แผ่นทองแดง แผ่นเงิน แก้ว แหวนเป็นต้น เพื่อที่จะทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านชื่อเสียงเงินทอง การเลือกบริเวณปลูกเรือนก็เช่นกันเนื่องจากว่าในสมัยก่อนมีที่ดินกว้างขวางพอที่จะกำหนดหรือเลือกสถานที่ได้ตามตำรา ซึ่งจะสัมพันธ์กับการเลือกทิศของเรือน การเลือกพื้นที่ปลูกเรือนในสมัยโบราณ จะเลือกเอาที่เป็นชัยภูมิที่เหมาะสม ดินที่เป็นรูปเรือสำเภา ความสูงต่ำของดินเป็นทิศที่เป็นมงคล เช่น ทิศประจิมสูง ทิศอาคนย์ต่ำเป็นดินที่ดีมาก ทิศทักษิณ ทิศหริตสูง ทิศพายัพต่ำเป็นต้น ซึ่งคติความเชื่อเหล่านั้นอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และในแต่ละช่วงปีที่ได้กล่าวมานั้น เนื่องจากว่าประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการปกครองที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบกษัตริย์ที่เป็นการปกครองแบบศักดินามาเป็นระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ.1975 เป็นการปกครองแบบระบอบสังคมนิยมต้องเดินตามกรอบที่พรรควางซึ่งเป็นการปกครองที่แตกต่างการปกครองแบบระบบกษัตริย์ ซึ่งอยู่ท่ามกลางการพัฒนาของระบบโลก และการต่อสู้กระแสโลกาภิวัตน์ จากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยหลักของสังคม จึงทำให้พิธีกรรมและคติความเชื่อต่างๆ ในสังคมได้รับผลกระทบและเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน จากการเปลี่ยนแปลงที่ได้กล่าวมาทำให้คติความเชื่อนำไปซึ่ง การคงอยู่และนำไปสู่การปฏิบัติ มีการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ และมีอยู่แต่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ โดยจะปรากฏให้เห็นได้ในคติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน คติความเชื่อเกี่ยวกับทิศทางของเรือน คติความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล และคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมดังที่ได้รวบรวมและนำเสนอวิเคราะห์อย่างละเอียดในบทที่ 5 ที่ผ่านมา

ดังที่ได้กล่าวแล้วถึงที่มาที่ไปและลักษณะโดยทั่วไปของเรือนที่ปลูกตามคติความเชื่อแบบเดิม และที่ได้มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเรือนที่ปลูกตามคติความเชื่อแบบเดิมแทบจะหาไม่ได้ในเมืองหลวงพระบางแล้ว จึงควรแก่การศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลของการปลูกเรือนที่เป็นเค้าโครงที่เคยปฏิบัติตามคติความเชื่อของการปลูกเรือนเผ่าลาวลุ่มและเพื่อให้รู้ถึงปัจจัย

และอิทธิพลที่ทำให้คติความเชื่อนำไปปฏิบัติน้อยลงไป หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง สูญหายไปตามช่วงเวลาโดยจะเห็นได้จากตัวอย่างกรณีเรือนที่นำมาศึกษาจากการสำรวจและการเก็บข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์จะศึกษาถึงปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเรือน โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงเริ่มต้นแต่ปี ค.ศ. 1940 ถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะให้รู้ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงปี เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแต่ละช่วงปีเพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคติความเชื่อในการปลูกเรือนต่างๆ ผนวกกับการที่ได้บันทึกข้อมูลทางคติความเชื่อต่างๆ ที่ใช้ในการปลูกเรือน และเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หมอพรและผู้ที่อาศัยในเรือนที่นำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูล ซึ่งสามารถเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางคติความเชื่อเช่น คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ คติความเชื่อที่เกี่ยวกับดิน คติความเชื่อที่เกี่ยวกับทิศ คติความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าของเรือน คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีกรรม

6.1 คติความเชื่อของการปลูกเรือน

6.1.1 คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนซึ่งจะมีคติความเชื่อต่างๆ เช่น ไม้ที่ห้ามนำมาปลูกเรือน คำทำนายทิศของไม้ล้ม วิธีการเลือกไม้ที่จะนำมาทำเป็นเสา การทำนายตาไม้เสาเรือน ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่นำมาสู่ความเป็นสิริมงคลให้แก่ครอบครัวดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 5 จะสรุปได้ดังนี้

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับไม้ในช่วงแรกและช่วงที่สอง (1940-1974)**

คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนนั้นยังคงปฏิบัติอยู่ เนื่องจากในสองช่วงนี้ป่าไม้ยังมีความอุดมสมบูรณ์และยังไม่มีข้อจำกัดในการตัดไม้จึงสามารถเลือกไม้ได้ตามข้อกำหนดของคติความเชื่อ โดยที่ชาวบ้านยังมีคติความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นการเชื่อตามการบอกเล่าของบรรพบุรุษ และไม่มีการศึกษาวิเคราะห์หาเหตุผล จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะกำหนดการแสดงออกของคนในสังคม คติความเชื่อยังเป็นส่วนหนึ่งของความคิดของมนุษย์ และอาจเป็นตัวกำหนดคตินิยมในแขนงอื่นของสังคมนั้นๆ เมื่อคนในสังคมมีคติความเชื่อในเรื่องใด ย่อมประพฤติปฏิบัติ หรือแสดงออก เป็นการแสดงออกทางด้านพิธีกรรมได้กลายมาเป็นประเพณี และเพื่อให้สอดคล้องกับคติความเชื่อต่างๆ โดยได้คำนึงถึงผลที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามคติความเชื่อ และเชื่อว่าทำแล้วเป็นการสร้างความสุขทางกาย และใจ ก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล และเกิดความร่มเย็นเป็นสุขในครอบครัว ดังปรากฏให้เห็นผ่าน คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ที่ยังได้ปฏิบัติกันอยู่เช่น

- **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อสำหรับการทำนายทิศทางของไม้ล้ม

คติความเชื่อสำหรับวิธีการเลือกไม้ที่จะนำมาทำเป็นเสาเรือน

คติความเชื่อสำหรับการทำนายตาไม้เสาเรือน

คติความเชื่อสำหรับไม้ที่ห้ามนำมาปลูกเรือน

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับไม้ในช่วงที่สาม (1975-1999)**

นี้จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนในช่วงนี้ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมแล้ว เนื่องจากว่าได้มีข้อบังคับหลายอย่างต้องได้ทำตามการพัฒนา รูปแบบใหม่ที่มีหน่วยงานในการคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดในการจัดการป่าไม้ และทางภาครัฐได้มีการกำหนดแผนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการประกาศให้ยุติการถางป่าทำไร่ และได้มีการปลูกป่าเพิ่ม บุคคลใดที่จะปลูกเรือนต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้และจะต้องตัดไม้ตามจำนวนที่ทางเจ้าหน้าที่อนุญาตให้ตัดเท่านั้น ห้ามตัดเกินหรือตัดแล้วจะต้องได้เอา และอีกอย่างไม้ก็สามารถหาซื้อได้ในโรงไม้แทน แต่ไม้เหล่านั้นไม่สามารถตอบสนองตามคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือน ดังนั้นจึงทำให้คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ได้ค่อยๆ จางหายไปไม่เหมือนในช่วงแรกและช่วงที่สองที่ยังไม่มีข้อกำหนดในการตัดป่าไม้ จึงทำให้คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ได้ปฏิบัติกันอย่างเต็มที่ และช่วงนี้ได้มีคติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้เช่น

- **คติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับวิธีการเลือกไม้

- **คติความเชื่อที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับไม้ที่ห้ามนำมาปลูกเรือน

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการทำนายทิศของไม้ล้ม

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการทำนายตาไม้

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับไม้ในช่วงที่ (2000-ปัจจุบัน)**

คติความเชื่อจะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนในช่วงนี้ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมแล้ว อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากช่วงที่สามและสาเหตุที่ว่า ไม้ในป่าน้อยลง และประชากรเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการในการนำไม้มาใช้ในปลูกเรือนมากขึ้น และยังมีข้อกำหนดในการตัดไม้จึงหันมาหาเลือกซื้อไม้ในโรงไม้แทน โดยที่ไม่สามารถทำตามคติความเชื่อเดิมเหมือนช่วงแรกและช่วงที่สอง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้นำคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ไป

ปฏิบัติแต่ก็ยังมีปรากฏให้เห็นในหนังสือของหมอพรและที่ยังพุดถึงกันอยู่ในกลุ่มคนที่สนใจดังที่ได้เสนอไปแล้วในบทที่ 5 จึงทำให้คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่จะนำมาปลูกเรือนไม่นำไปปฏิบัติเช่น

- **คติความเชื่อที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อสำหรับการทำงานทิศทางของไม้ล้ม

คติความเชื่อสำหรับวิธีการเลือกไม้ที่จะนำมาทำเป็นเสาเรือน

คติความเชื่อสำหรับการทำงานตาไม้เสาเรือน

คติความเชื่อสำหรับไม้ที่ห้ามนำมาปลูกเรือน

6.1.2 คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินเป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับดินที่จะนำมาปลูกเรือนซึ่งนำไปสู่คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกดิน คติความเชื่อดินที่โบราณห้ามปลูกเรือน เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของครอบครัว

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับดินในช่วงแรกและช่วงที่สอง (1940-1974)**

ในช่วงแรกและสองยังได้ปฏิบัติกันอยู่เหมือนกับคติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่ได้กล่าวมาแล้ว เนื่องจากว่าดินในสองช่วงนี้ยังไม่มีการครอบครองเป็นของบุคคลสามารถเลือกได้เลย เนื่องจากว่าที่ดินมีมากพอที่จะให้เลือก จำนวนประชากรก็น้อย และคนส่วนมากยังไม่ค่อยมีการศึกษาซึ่งมีอาชีพทำไร่ทำนาและทำสวนจึงยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินที่ดินในหมู่บ้านสามารถแบ่งให้บุคคลที่จะออกเรือนเลือกได้ตามคติความเชื่อเพื่อความเป็นมงคลและอยู่เย็นเป็นสุขในครอบครัวเช่น

- **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกดิน

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่โบราณห้าม

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับดินในช่วงที่สาม (1975-1999)**

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่จะปลูกเรือนได้มีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากว่าในช่วงนี้ดินส่วนมากได้ขึ้นเป็นกรรมสิทธิ์ครอบครองเป็นของบุคคลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยที่ดินของ ส.ป.ป.ลาว โดยได้มีการจัดสรรการคุ้มครองที่ดิน จึงได้มีการซื้อขายที่ดินเกิดขึ้น ถ้าอยากได้ดินที่จะนำมาปลูกเรือนก็จะต้องหาซื้อ ไม่สามารถหาเองได้ตามคติความเชื่อเหมือนในช่วงแรกและช่วงที่สองที่สามารถเลือกได้ตามความต้องการ โดยไม่มีการซื้อขายดังนั้นจึงทำให้คติความเชื่อได้เปลี่ยนแปลงไปเช่น

- **คติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกดิน

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่โบราณห้าม

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับดินในช่วงที่สี่ (2000-ปัจจุบัน)**

ในช่วงนี้การปฏิบัติที่เกี่ยวกับดินไม่ได้ทำตามคติความเชื่อแบบเดิมและมีบางคติความเชื่อที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วอันเป็นผลมาต่อนื่องจากช่วงที่ว่าได้มีการครอบครองที่ดินเป็นของบุคคลมากขึ้น ได้มีการซื้อขายที่ดินมากขึ้นจึงทำให้การหาดินที่จะปลูกเรือนยากแก่การปฏิบัติได้ตามคติความเชื่อเหมือนเดิมแต่ก็ยังมีในหนังสือของหมอพรและมีการพูดถึงกันอยู่ในกลุ่มคนที่สนใจ จึงทำให้คติความเชื่อที่เกี่ยวกับดินได้เปลี่ยนแปลงและไม่นำไปปฏิบัติเช่น

- **คติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกดิน

- **คติความเชื่อที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่โบราณห้าม

6.1.3 คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการวางทิศ

การจัดวางทิศทางที่ของเรือนนั้นจะต้องหันตามตะวัน วางทิศตามน้ำและตามเรือนข้างเคียงคติความเชื่อนี้เป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับการวางทิศทางของการปลูกเรือน

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับทิศในช่วงแรกและช่วงที่สอง (1940-1999)**

ในช่วงแรกและช่วงที่สองยังปฏิบัติกันอยู่เนื่องจากว่ายังไม่มีการศึกษาหาสาเหตุในการวางทิศของเรือนแต่ในความเป็นจริงแล้วถ้าในด้านที่ยาวหันไปด้านตะวันจะทำให้เรือนร้อน

- **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการวางทิศ

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับทิศในช่วงที่สามและช่วงที่สี่ (1975-2000)**

ช่วงที่สามและช่วงที่สี่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากว่าได้มีถนนเข้าไปถึงหมู่บ้านต่างๆ จึงเปลี่ยนหันทิศของเรือนไปตามถนนจึงทำให้ยากแก่การที่จะปฏิบัติตามคติความเชื่อได้เหมือนเดิม

- **คติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการวางทิศ

6.1.4 คติความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าของเรือน

ในคติความเชื่อนี้เป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับบุคคลที่เชื่อและสามารถที่จะปฏิบัติได้ เช่น การหาฤกษ์ยามในการปลูกเรือน วิธีการเลือกวันที่จะปลูกเรือน วันที่โบราณห้ามปลูกเรือน ปลูกเรือนตามเดือน ปลูกตามปี การทำนายอายุของคนที่จะปลูกเรือน ยันหัวเสา การคงอยู่ของคติความเชื่อของการปลูกเรือนในภาวะนี้จึงต้องพึ่งอยู่กับคติความเชื่อของบุคคลและชุมชนท้องถิ่นที่พยายามช่วยกันรักษาเอาไว้ ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถรักษาไว้ได้ทั้งหมดก็ตาม และเสริมสร้างสิ่งที่เป็นมงคลแก่เจ้าของเรือนและผู้อยู่อาศัยที่ยังปฏิบัติกันถึงปัจจุบันเนื่องจากว่าเป็นคติความเชื่อที่สามารถทำได้โดยไม่ส่งผลต่อสังคมหรือผิดต่อข้อกำหนดของภาครัฐ

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับเจ้าของเรือนในช่วงที่หนึ่งและช่วงที่สอง (1940-1999)**

ในช่วงนี้คติความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลที่จะปลูกเรือนนี้เป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับบุคคลที่จะปลูกเรือนจะต้องได้ปฏิบัติตามคติความเชื่อเพื่อที่จะทำให้การดำรงชีวิตดำเนินไปด้วยดี และทำให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุขจึงถูกนำมาปฏิบัติกันอยู่

- **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อเกี่ยวกับการหาฤกษ์ยาม

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกวัน

คติความเชื่อเกี่ยวกับวันที่โบราณห้าม

คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกเดือน

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกปี

คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายอายุของคน

คติความเชื่อเกี่ยวกับยันหัวเสา

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับเจ้าของเรือนในช่วงที่สามและช่วงที่สี่ (1975-ปัจจุบัน)**

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือนที่จะปลูกเรือนยังคงทำตามคติความเชื่อแบบเดิม ถึงจะมีข้อบังคับหลายอย่างที่ตรงตามการพัฒนาแบบใหม่ที่ได้กล่าวมาข้างบนก็ตาม แต่คติความเชื่อเหล่านี้ก็ยังได้กระทำกันอยู่ ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่สามารถทำได้มากที่สุด ในคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือนเนื่องจากว่าเป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับบุคคลโดยตรงไม่ได้เกี่ยวข้องกับองค์กรอื่น และไม่ส่งผลต่อสังคมดังนั้นคติความเชื่อนี้จึงสามารถปฏิบัติได้เต็มที่เพื่อความสุขาทางใจให้แก่บุคคลเช่น

- **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อเกี่ยวกับการหาฤกษ์ยาม

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกวัน

คติความเชื่อเกี่ยวกับวันที่โบราณห้าม

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกปี

คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายอายุของคน

คติความเชื่อเกี่ยวกับยันหัวเสา

- **คติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกเดือน

6.1.5 คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

พิธีกรรมในแง่ของการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่ทำหน้าที่หรือวิธีกิจ และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ปรากฏอยู่อย่างหลากหลาย และมีคำพูดหนึ่งที่ชาวหลวงพระบางพูดว่า “ถึงจะเป็นสังคมนิยมอย่างไร ก็ยังต้องไหว้พระ และยังกลัวผี”²⁴⁷ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนการเป็นสังคมนิยมแบบลาว ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนกับสังคมนิยมพื้นที่อื่นๆ จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อก็ยังฝังแน่นตามรากฐานที่มีมาอันยาวนาน และหลักวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถอธิบายความเป็นจริงในสังคมได้ทั้งหมด และประชาชนก็ยังต้องการที่พึ่งทางใจโดยได้อาศัยคติความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ยังคงยกปกภัยรักษาชีวิต บันดาลความสุข ความอุดมสมบูรณ์ป้องกันอันตราย มากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็สังเกตได้ว่าบทบาทและหน้าที่ของพิธีกรรมและคติความเชื่อแบบเดิมที่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องชุมชน หรือสังคมโดยรวมซึ่งจะเห็นได้ในแต่ละช่วงปีดังนี้

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับพิธีกรรมในช่วงที่หนึ่งและช่วงที่สอง (1940-1999)**

ในช่วงนี้ยังได้ปฏิบัติตามคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่จะปลูกเรือนยังได้ทำตามคติความเชื่อเรื่องการปลูกเรือนกันอยู่เนื่องจากว่าเป็นคติความเชื่อในลักษณะที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ และชาวบ้านก็ยังมีคติความเชื่อใน โขลกกลางหรือสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ จึงถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของเรือนที่แสดงให้เห็นในช่วงนี้ ที่ได้ทำถูกตามคติความเชื่อเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของครอบครัว

เช่น

- **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการเจ็ງเรือน“วางผัง”

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” วัน

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” เดือน

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีจุดหลุมเสา

²⁴⁷ ดร. สุนด โพธิสาน พร้อมคณะ, *ปฏิวัติศาสตร์ลาวแต่อดีตถึงปัจจุบัน* - ปัจจุบัน, หน้า 56-62

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการกำหนดทิศขุดหลุมเสา

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการตั้งชื่อเสา

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีสวด

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับการนำไม้ที่มาจากเสาแรก

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับวิธีผูกเสาแรกและเสาขวัญ

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธียกเสา

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับคำทำนายการตั้งเสาแรกเสาขวัญ

คติความเชื่อที่เกี่ยวกับนิมิตหมายในการปลูกเรือน

- **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับพิธีกรรมในช่วงที่สาม(1975-1999)**

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่จะปลูกเรือนในช่วงนี้ได้มีคติความเชื่อบางส่วนที่ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อ บางคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมของการปลูกเรือนได้เปลี่ยนแปลงไป และเสื่อมหรืออาจจะไม่ได้นำมาปฏิบัติเนื่องจากว่าในช่วงนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและได้มีการห้ามในการนับถือคติความเชื่อที่งมงายที่เป็นคติความเชื่อเกี่ยวกับผีส่วนมากเป็นคติความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ ดังนั้นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีกรรมเช่น

- **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

- คติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือน

- คติความเชื่อเกี่ยวกับการหาฤกษ์ยาม

- คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกวัน

- คติความเชื่อเกี่ยวกับวันที่โบราณห้าม

- คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกปี

- คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายอายุของคน

- คติความเชื่อเกี่ยวกับขันหัวเสา

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีขุดหลุมเสา

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสวด

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธียกเสา

- คติความเชื่อเกี่ยวกับการนำไม้ที่มาจากเสาแรก

- **คติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ**

- คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้

- คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกไม้

- คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการจัดวางทิศ
- คติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกเดือน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการเจิมเรือน“วางผัง”
- คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีผูกเสาแรกและเสาขวัญ

● **คติความเชื่อที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ**

- คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้
ไม้ที่ห้ามนำมาปลูกเรือน
การค้ำทำนชายทิศของไม้ล้ม
การทำนายตาไม้
- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม
คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” วัน
คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” เดือน
คติความเชื่อเกี่ยวกับการกำหนดทิศขุดหลุมเสา
คติความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อเสา
คติความเชื่อเกี่ยวกับคำทำนายการตั้งเสาแรกเสาขวัญ
คติความเชื่อเกี่ยวกับนิมิตหมายในการปลูกเรือน

● **ปัจจัยและอิทธิพลที่เกี่ยวกับพิธีกรรมในช่วงที่ดี (2000 - ถึงปัจจุบัน)**

จะเห็นได้ว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่จะปลูกเรือนในช่วงนี้คติความเชื่อบางส่วนที่ไม่ได้ทำตามคติความเชื่อ บางคติความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปและยังนำไปปฏิบัติกันอยู่นั้นเป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากช่วงที่สาม และได้มีการเปิดประเทศสู่สากล จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามคติความเชื่อแบบเดิมเช่น

● **คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ**

- คติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการหาฤกษ์ยาม
- คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกวัน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับวันที่โบราณห้าม

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกปี

คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายอายุของคน

คติความเชื่อเกี่ยวกับยันหัวเสา

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีชุดหลุมเสา

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสวด

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธียกเสา

คติความเชื่อเกี่ยวกับการนำไม้ที่มาจากเสาแรก

- คติความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การปฏิบัติ

- คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน

คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่โบราณห้าม

- คติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือน

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกเดือน

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

คติความเชื่อเกี่ยวกับการยิงเรือน“วางผัง”

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีผูกเสาแรกและเสาขวัญ

- คติความเชื่อที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ

- คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้

- คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน

คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกดิน

- คติความเชื่อเกี่ยวกับการจัดวางทิศ

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” วัน

คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” เดือน

คติความเชื่อเกี่ยวกับการกำหนดทิศชุดหลุมเสา

คติความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อเสา

คติความเชื่อเกี่ยวกับคำทำนายการตั้งเสาแรกเสาขวัญ

คติความเชื่อเกี่ยวกับนิมิตหมายในการปลุกเรือน

6.2 สาเหตุที่มีผลต่อคติความเชื่อ

6.2.1 สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้คติความเชื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ในช่วงแรกและช่วงที่สอง (1940-1974) เป็นการปกครองแบบศักดินาโดยมีเจ้ามหาชีวิตหรือกษัตริย์นี้สภาพทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่ยังเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงกล่าวคือ การผลิตในหมู่บ้านในชนบทส่วนมากเป็นการผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนโดยการทำนาเป็นอาชีพหลัก และได้มีคติความเชื่อของชุมชน ซึ่งในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม พิธีกรรมคติความเชื่อเป็นการแสดงออกของความรู้สึกนึกคิด ความมีตัวตนของคนกลุ่มต่างๆ ของชุมชน และต่อมาในช่วงที่สามและสี่ (1975-ปัจจุบัน) ครั้งเมื่อลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบกษัตริย์มาเป็นระบอบสังคมนิยม ในปี ค.ศ. 1975 ได้มีการพัฒนาประเทศด้วยระบบอุดมการณ์ โดยเน้นพัฒนาการผลิต พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้าสู่สมัยใหม่ การมุ่งเน้นพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นหลัก ย่อมส่งผลต่อศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีทางด้านคติความเชื่อ แม้พรรคคอมมิวนิสต์แท้ที่จริงแล้วจะไม่มีศาสนาแต่สำหรับคอมมิวนิสต์ลาวก็ยังยอมให้ประชาชนนับถือเฉพาะศาสนาพุทธเท่านั้น ศาสนาอื่นๆ ห้ามเคารพนับถือเด็ดขาด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพยายามสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วชาวบ้านก็ยังได้มีการปฏิบัติตามคติความเชื่อแบบที่เคยทำมาแบบลับๆ โดยไม่ได้แสดงออกมาโดยตรง เนื่องจากว่าคติความเชื่อที่ทำแบบลับๆ นั้นเป็นคติความเชื่อของบุคคลไม่ได้เกี่ยวกับส่วนรวมทั่วไป ดังนั้นจึงทำได้โดยบุคคลกับผู้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้นก็สามารถทำได้แล้ว

ดังนั้นการคงอยู่ของคติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติ เกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยทางความต้องการทางปัจเจกบุคคล เพราะเป็นคติความเชื่อหรือค่านิยมของบุคคลและสังคมที่เปรียบเสมือนข้อมูลที่ถูกถ่ายทอดต่อกันไป ที่เป็นการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลานในการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ซึ่งอาจจะแสดงออกทางกายคือการปฏิบัติ และทางวาจาเช่น ตักเตือนสั่งสอน สุภาพมีต คำพังเพย ตลอดจนคติชนแขนงอื่นๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ปัจจัยที่เกิดจากความสามารถทางการปรับตัวเข้ากับระบบความเชื่อของศาสนาพุทธ คติความเชื่อที่ยังคงมีการปฏิบัติ เช่น

- คติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือน

คติความเชื่อเกี่ยวกับการหาฤกษ์ยาม

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกวัน

คติความเชื่อเกี่ยวกับวันที่โบราณห้าม

คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกปี

คติความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายอายุของคน

คติความเชื่อเกี่ยวกับยันหัวเสา

- **คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม**

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีชุดหลุมเสา

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีสวด

คติความเชื่อเกี่ยวกับการนำไม้ที่มาผูกเสาแรก

คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธียกเสา

6.2.2 สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้คติความเชื่อเปลี่ยนแปลงไป

ในช่วงที่สาม (1975-1999) การปกครองเป็นการปกครองแบบระบอบสังคมนิยมต้องเดินตามกรอบที่พรรควางซึ่งเป็นการปกครองที่แตกต่างการปกครองแบบระบบกษัตริย์ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองลาว (ช่วงที่สี่ 2000-ปัจจุบัน) ใช้นโยบายคอมมิวนิสต์ปกครองอย่างเข้มงวด ควบคุมพุทธศาสนา พัฒนาประเทศด้วยระบบอุดมการณ์ของตัวเอง โดยเน้นพัฒนาการผลิต พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้าสู่สมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงโดยโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาลลาวเริ่มส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม และสนับสนุนกิจการธุรกิจการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันรัฐบาล ส.ป.ป.ลาว ก็ตระหนัก และพยายามอนุรักษ์ศิลปะ สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมไม่ให้เปลี่ยนแปลงหรือถูกทำลายไปกับกระแสทุนนิยมตะวันตกได้ และรูปแบบเรือนที่อนุรักษ์ขององค์กร UNESCO ที่มีเพียงอนุรักษ์แต่รูปแบบโดยไม่ได้คำนึงถึงทางด้านคติความเชื่อ เศรษฐกิจในหลวงพระบางได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเห็นได้จากปริมาณของนักท่องเที่ยว ต่อมาในช่วงที่ลาวได้มีการเปิดประเทศมากขึ้น โดยได้มีการเปิดปีท่องเที่ยวลาวในปี ค.ศ. 2000 ได้เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมจึงทำให้มีการอนุรักษ์ในด้านต่างๆ และได้มีการปรับปรุงในเรื่องที่พักอาศัยเพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเมืองหลวงพระบาง

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคติความเชื่อขึ้นเนื่องจากระบบการทำมาหากิน ปัจจัยจากนโยบายของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาชนบท ปัจจัยจากการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยจากการขยายตัวด้านสังคม มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์คือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์กับสถาบันหลักในชุมชนและความสัมพันธ์กับสถาบันภายนอกชุมชน และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ที่สำคัญได้แก่ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป และเนื่องจากการนำเอาการศึกษาแผนใหม่ และปัจจัยจากการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้มากขึ้น เช่น

- **คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน**
คติความเชื่อเกี่ยวกับดินที่โบราณห้าม
- **คติความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าของเรือน**
คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเลือกเดือน
- **คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม**
คติความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นไหว้“วางผัง”
คติความเชื่อเกี่ยวกับวิธีผูกเสาแรกและเสาขวัญ

6.2.3 สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้คติความเชื่อไม่นำไปสู่การปฏิบัติ

คติความเชื่อที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ หรืออาจจะนำไปสู่การปฏิบัติน้อยมากนั้นส่วนมากเป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวกับผีที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เนื่องจากวิทยาศาสตร์ได้เข้ามากับการศึกษาและระบบสื่อสารมวลชนต่างๆ ได้รับรู้ และทางภาครัฐได้การพัฒนาประเทศได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกสมัยใหม่เมื่อผ่านการเวลาที่สังคมและมนุษย์ได้มีการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนที่รัฐเป็นผู้กำหนดเน้นความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ และการเรียนรู้ในระบบที่ผ่านสื่อที่ทันสมัยทำให้คนรุ่นใหม่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตว่าเป็นสิ่งที่ไร้เหตุผล และไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่และการศึกษายังจำกัด ทางภาครัฐยังสั่งห้ามเคารพนับถือคติความเชื่อแบบที่เคยทำมาซึ่งเป็นคติความเชื่อเรื่องผี

ปัจจัยที่ไม่นำไปสู่การไม่ปฏิบัติหรือเสื่อมความนิยมเนื่องจากระบบการทำความเข้าใจจากนโยบายของรัฐบาลเพื่อการพัฒนาชนบท ปัจจัยจากการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ การขยายตัวด้านสังคมและเทคโนโลยี ที่มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์คือความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์กับสถาบันหลักในชุมชนและความสัมพันธ์กับสถาบันภายนอกชุมชน และจากการสัมผัสหมอพรและผู้ที่อยู่อาศัยในเรือนที่ศึกษาสามารถรู้ถึงคติความเชื่อที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติเช่น

- คติความเชื่อเกี่ยวกับไม้ เช่น การเลือกตัดไม้ เพราะเนื่องจากมีข้อกำหนดในการตัดไม้ และมีนโยบายการอนุรักษ์ผืนป่า
- คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน เช่น การเลือกดิน เพราะเนื่องจากมีกรรมสิทธิ์การครอบครองที่ดินส่วนบุคคลเกิดขึ้นไม่สามารถเลือกดินได้อย่างเดิม
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการจัดวางทิศ เพราะ วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนจากการเดินทางด้วยระบบแม่น้ำและเรือ ไปสู่ระบบถนนและรถยนต์เป็นหลัก

- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม เช่น การปฏิบัติตามความเชื่อเกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” วัน, นาคะ “พญานาค” เดือน หรือ การกำหนดทิศขุดหลุมเสา, การตั้งชื่อเสา, ยึดเอานิमितหมายในการปลูกเรือน หรือแม้กระทั่ง ปฏิบัติคำทำนายนการตั้งเสาแรกเสาขวัญ เพราะส่วนใหญ่คติความเชื่อในกลุ่มนี้มีความเกี่ยวข้องกับกับ ผี และข้อห้ามปฏิบัติอยู่มาก

โดยสรุป ปัจจัยและอิทธิพลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และหายไปของคติความเชื่อในการปลูกเรือนได้แก่ ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค การรับวัฒนธรรม การแพร่กระจายของอำนาจรัฐ และปัจจัยอิทธิพลของการค้า ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง และหายไปของคติความเชื่อในการปลูกเรือนในหลายลักษณะที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง และหายไปของคติความเชื่อในการปลูกเรือนที่เกิดขึ้นคือหมู่บ้านเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยโดยเน้นด้านวัตถุมากขึ้น ชาวบ้านมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมู่บ้านมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ประการสำคัญมีการตอบสนองกับนโยบายต่างๆ ของรัฐและสังคมภายนอก ธรรมเนียมปฏิบัติประจำวันของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิมจึงทำให้คติความเชื่อหลายอย่างเปลี่ยนไป และหลายอย่างก็ได้หายไปเช่นกันดังที่ได้แสดงออกในการนำคติความเชื่อมาใช้ในการปลูกเรือนโดยการสัมภาษณ์ ที่แสดงให้เห็นถึงการนำเอาคติความเชื่อไปปฏิบัติหรือคงอยู่ คติความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติแต่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง และท้ายสุดเป็นกลุ่มของคติความเชื่อที่ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้จนทำให้คติความเชื่อในกลุ่มนี้จึงไม่นำไปสู่การปฏิบัติ และองค์กรมรดกโลกได้กำหนดให้ ที่มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมสถาปัตยกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเมืองหลวงพระบาง เพื่อให้การพัฒนาตัวเมืองมีความกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ของตัวเมืองในปัจจุบัน และเพื่อสร้างให้มีความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวระหว่างองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมกับธรรมชาติ แต่ปรากฏว่าข้อกำหนดดังกล่าวมักจะถูกละเลยไม่ปฏิบัติตาม ดังที่เป็นข้อโต้แย้งหลักของงานวิจัยชิ้นนี้

จากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่าคติความเชื่อได้มีผลต่อตัวเรือนของเผ่าลาวลุ่มเนื่องจากความเป็นเรือนของเผ่าลาวลุ่มนั้นจะต้องประกอบไปด้วยคติความเชื่อและรูปแบบของตัวเรือนควบคู่ไปด้วยกันถึงจะเป็นเรือนของเผ่าลาวลุ่มที่ได้สืบทอดการ “ปลูก” เรือนต่อๆ กันมา และจากปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้ทำให้คติความเชื่อของการปลูกเรือนได้นำไปสู่การปฏิบัติได้มีการเปลี่ยนแปลงบางส่วนและยังคงนำไปสู่การปฏิบัติ และไม่เอื้อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้คติความเชื่อบางคติความเชื่อสาบสูญไป

6.3 ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่พบในการวิจัย

ผลของการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์หรืออาจนำบางคติความเชื่อไปใช้จริงกับการ “ปลูก” เรือนเผ่าลาวลุ่มเพื่อที่จะได้รูปแบบของเรือนอย่างเต็มรูปแบบและตามความหมายทางคติความเชื่อที่สามารถปฏิบัติได้เช่น

- คติความเชื่อเกี่ยวกับดิน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกดิน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการจัดวางทิศ
- คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม
- คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” วัน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับนาคะ “พญานาค” เดือน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการกำหนดทิศขุดหลุมเสา
- คติความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อเสา
- คติความเชื่อเกี่ยวกับนิมิตหมายในการปลูกเรือน
- คติความเชื่อเกี่ยวกับคำทำนายนการตั้งเสาแรกเสาขวัญ

สามารถเป็นข้อมูลเพื่อที่จะนำไปศึกษาในเชิงลึกต่อไปสำหรับผู้สนใจจะนำไปศึกษาหรือจะนำไปเป็นวิธีการศึกษาในหัวข้อที่คล้ายคลึงกันได้

การที่จะศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของลาวในภูมิภาคเพื่อจะรู้ซึ่งถึงคุณค่านั้นจะต้องใช้เวลาที่ยาวนานเพื่อที่จะได้ความหลากหลายเหล่านั้นมา แต่การศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาค้นคว้าเฉพาะคติความเชื่อที่มีผลต่อการปลูกเรือนของเผ่าลาวลุ่มเท่านั้น เนื่องจากเวลามีจำกัดในการเก็บข้อมูลและข้อมูลที่ได้อาจเป็นส่วนมากจะเป็นข้อมูลทางการสัมภาษณ์ ดังนั้นคำตอบที่ได้มาส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน และในบางครั้งไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายเนื่องจากเป็นความรู้เฉพาะตัวไม่อยากจะเปิดเผยเพื่อการลอกเลียน จึงทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลาในพื้นที่ที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาจากทางลาวค่อนข้างน้อยมากและข้อมูลภาคสนามก็มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงทำให้การศึกษาในครั้งนี้ประสบปัญหามากมายเช่น

- ปัญหาเรื่องการออกเก็บข้อมูล ในการศึกษาครั้งแรกผู้วิจัยตั้งใจจะออกเก็บข้อมูลให้เสร็จภายใน 1 เดือน แต่ด้วยข้อจำกัดหลายประการ เช่น เขตพื้นที่บางแห่งอยู่ห่างไกลสภาพเส้นทางในการคมนาคมไม่สะดวก และเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง เนื่องจากจำเป็นต้องไปหลายครั้ง เนื่องจากวันธรรมดาจะไม่มีคนอยู่เรือนเพราะชาวบ้านได้ออกไปทำมาหากินหรือไปทำไร่ ทำสวน และออกไปรับจ้างเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัว แต่วันพระจะไม่ไปทำงานซึ่งถือได้ว่าเป็นวันหยุด ดังนั้นในการที่จะไป

สัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมายจะต้องได้ไปในวันพระ จึงเป็นสาเหตุให้จำเป็นต้องใช้เวลามากถึงจะได้ข้อมูลตามที่ต้องการนั้นได้ และเงื่อนไขที่ปลูกตามคติความเชื่อมีเหลือให้ศึกษาอยู่ในจำนวนจำกัด

- ปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูล มีปัญหาเรื่องการได้รับข้อมูลที่ไม่ตรงกันเพราะว่าเป็นข้อมูลทางการสัมภาษณ์ หรือรูปแบบของเรือนที่พบเห็นได้มีการหายไป เรือนที่ปลูกใหม่บางครั้งไม่สอดคล้องกับคติความเชื่อแบบเดิม ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ทำให้มีข้อมูลจำกัดในการวิเคราะห์และจำแนกพัฒนาการของคติความเชื่อของการปลูกเรือน การเรียกชื่อบางอย่างที่ไม่เหมือนกัน บางครั้งทำให้ผู้วิจัยสับสนในหลักฐานที่เป็นอยู่ไม่สอดคล้องกับคติความเชื่อที่ผู้ประกอบพิธีกรรมยืนยัน เช่น พิธีกรรมในการขุดหลุมเสาที่ได้กำหนดทิศในการวางมูลดิน อย่างไรก็ตามข้อมูลที่นำมาเสนอทั้งหมดนี้ได้ตรวจสอบและทำการเปรียบเทียบหาความสอดคล้องและเที่ยงตรง คติความเชื่อบางอย่างอาจผิดแผกกันไปบ้างในการศึกษาจึงต้องยึดถือข้อมูลที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด แต่ได้วิเคราะห์และนำเสนอไว้เพื่อทบทวนความทรงจำแก่คนในท้องถิ่นได้รับรู้และเข้าใจในคติความเชื่อของการปลูกเรือนมากขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved